

## Fagetisk refleksjon er en plikt

Mette E. Garmannslund

mette.ekenes.garmannslund@helse-bergen.no

Målet med Fagetisk råds klagebehandling er å fremme refleksjon og læring. Psykologers medvirkning i prosessen er både en forpliktelse og et medlemsgode.



Mette Garmannslund (Foto: RVTS Vest)

Pål Grøndahl skriver i sin kronikk «Tvangsetikk» om møtet med Fagetisk råds nye modell for behandling av klager. Rådet ønsker å berømme ham for å dele egne erfaringer og bidra til meningsutveksling rundt fagetisk klagebehandling.

Som leder av Fagetisk råd (FER) ønsker jeg å redegjøre for FERs mandat og gangen i en klagebehandling, samt beskrive de endringene som ble besluttet under Psykologforeningens landsmøte i 2022.

### Fra vedtak til refleksjon

Tidligere foregikk FERs klagebehandling som en skriftlig kontradiksjonsprosess som resulterte i vedtak om hvorvidt det forelå brudd/ikke brudd på fagetiske prinsipper for nordiske psykologer.

Erfaringene var imidlertid at modellen i liten grad fungerte etter intensjonen eller stimulerte til læring, refleksjon og praksisendring. Grunnet endringer i personvernregler var det også begrenset hvilke opplysninger FER hadde anledning til å behandle.

Fra februar 2023 har klagesaker blitt behandlet ved muntlig refleksjon med psykologen uten konklusjon og vedtak. Som medlem av Norsk psykologforening er man forpliktet til å samarbeide med FER, og man kan ikke melde seg ut av foreningen under en pågående klagesak.

Når målet for klageprosessen er refleksjon og læring, blir ikke psykologens medvirkning til klagebehandlingen bare en medlemsforpliktelse, men kan også sees som et medlemsgode. Øvreide (2013) skriver i sin bok om fagetikk i psykologisk arbeid: «Først og fremst er fagetikk en erkjennelse av og bevissthet om at enhver faglig handling innebærer en verdimeessig prioritering og et medfølgende ansvar, fordi en handler for eller på vegne av andre, ofte også med indirekte konsekvenser for tredjepersoner.» Dalen og Dalen (2019) skriver i sin bok om profesjonsetikk for psykologer: «Har du som psykolog vore på jobb ein heil dag utan å ha møtt ei einaste etisk utfordring, så har du vore bevisstlaus i gjerningsaugeblikket.» Dette er viktige ord fra erfarne fagetikere, som underbygger FERs holdning: Enhver klage vil berøre fagetiske problemstillinger som det er verdt å reflektere rundt. FER har derfor lav terskel for å behandle klager, uten innledende vurderinger av hvorvidt psykologen kan ha brutt etiske prinsipper. I dag behandler vi alle klager så lenge psykologen er medlem av foreningen, klagen ikke allerede er behandlet eller omhandler forhold som ligger mer enn ti år tilbake i tid.

## Gangen i en klagesak

Når en klage mottas av FER, vil klager og psykolog få skriftlig informasjon om dette og den videre saksgangen. Klager deltar ikke i reflekterende samtaler, og har dermed ikke mulighet til å bringe inn synspunkter underveis i prosessen, men kontaktes muntlig innledningsvis. FER kontakter også psykologen for å gi utdypende informasjon, svare på eventuelle spørsmål og berede grunnen for refleksjon.

Klagen behandles fortrinnsvis i digitalt møte med fire–fem av rådets medlemmer, med en tilpasset versjon av reflekterende team som metodikk for å fremme etisk refleksjon og læring. Psykologen inviteres ikke til å debattere en konklusjon fra FER om brudd / ikke brudd. Fagetikk kan gjerne beskrives som et grått felt av nyanser uten klare svar, og vi ønsker at behandlingen skal avspeile dette. I en eller flere samtaler reflekteres det rundt det som klager bringer inn, i lys av de etiske prinsippene og «den etiske beslutningsprosessen». Ved endt behandling sendes det ut oppsummeringsnotat til klager og psykolog. Ettersom FER ikke lenger skal gjøre vedtak, er notatet primært en skriftlig protokoll over saksbehandlingen uten vurdering/konklusjon. Det vil fremgå av notatet om psykologen har møtt til reflekterende samtale.

*Psykologen inviteres ikke til å debattere en konklusjon*

## Erfaringer med klageprosessen

FER arbeider målrettet for at klagebehandlingen skal gi klager anledning til å stille psykologen til ansvar, samtidig som psykologen gis et tilstrekkelig trygt rom til å reflektere, lære og eventuelt endre sin praksis.

En svakhet ved den nye klagebehandlingen er at klager ikke deltar i hele prosessen, og mister muligheten til å få «oppreisning» i form av et vedtak. Det har derfor overrasket oss når mange klagere

uttrykker lettelse over å bli lyttet til uten å måtte delta i den videre prosessen, og at de har tiltro til at formen i større grad kan medføre læring og praksisendring. Unntaket gjelder oftest psykologers sakkyndige arbeid og vurderinger i foreldretvister, noe som kan avspeile et udekket behov for kvalitetssikring og tilsyn fra det offentlige.

Om psykologen vegrer seg for å reflektere med oss, ønsker vi ingen «tvangsetikk», men minner om medlemsforpliktelsen og forsøker å redusere eventuell beredskap og uro. Det er helt riktig at vi forventer samarbeid. Vi sender ikke en åpen invitasjon, men spør når det passer å møte oss. Vi tar nemlig ikke så lett på oppgaven med å støtte psykologer i å ivareta medlemsforpliktelsen sin, selv om både vi og psykologen kan tenkes å bli litt svette. Av hensynet til klager og tilliten til profesjonen tenker vi at det får vi tåle.

FER har forståelse for at det oppleves krevende å bli klaget inn, og at forventningen om konklusjon og vedtak fremdeles kan leve en stund. Vi skjønner også at klagen noen ganger kan sendes i en kontekst av konflikt og anklager som psykologen kjenner behov for å beskytte seg mot. Av de rundt 60 klagene vi mottok i 2023, kan vi likevel telle på én hånd de tilfellene der psykologen problematiserte et samarbeid med oss. De fleste forholder seg til forpliktelsen, og møter til refleksjon godt forberedt og med en ydmykhet overfor makten og ansvaret man har som psykolog. Dette ansvaret innebærer å reflektere også når man ikke har lyst eller føler seg urettmessig behandlet, og våge å tro at man kan utvikle seg og styrke etisk praksis gjennom refleksjon sammen med andre.

FER er fremdeles i et utviklingsarbeid rundt den nye modellen, og ønsker å lytte til både gode og mindre gode erfaringer. Vi har som mål at alle samtaler med oss skal kjennes respektfulle, gode og nyttige, både for den som klager, og den som blir klaget inn.

## Referanser

Dalen, N. & Dalen, K. (2019). *Profesjonsetikk for psykologar*. Samlaget

Øvreeide, H. (2013). *Fagetikk i psykologisk arbeid*. Cappelen Damm Akademisk

Mette E. Garmannslund er leder for Fagetisk råd (FER) for Norsk psykologforening